

לימוד היומי דקה ליתנו

יום	יום לחדש	יום מוהר"ן	ליקוטי הלכות ה"א	ליקוטי הלכות ה"ב	משנה ברורה ה"א	עלים לתרופה	שולחן ערוך דושן משנה ספ"ק ק"א
שבת	כ'	י"ה	צו	חזרה	תר"ט-ת"י	ט"ו	
א	כ"א	י"ח	צו	פס:	ת"א-י"ב	י"ב	
ב	כ"ב	י"ט	צה	צ	ת"ג-י"ד	י"ד	
ג	כ"ג	י"ט	צט	צ	ת"ט-ט"ז	ט"ז	
ד	כ"ד	כ	ק	צא	ת"י-י"ח	י"ח	
ה	כ"ה	כ"א	קא	צא:	ת"ט-כ	י"ט	
ו	כ"ו	כ"א	קב	חזרה	ת"כא-כ"ב	כ"א	

בקרני אורה

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

341 | פרשת וירא | כ' חשוון תשפ"ד

דבר המערכת

עתה כבר יודעים כולם את מה שאנו מאמינים תמיד, שאין עצה ואין חכמה ואין תבונה נגד ה', אי אפשר להתחכם על ה' ובפרט כשמורדים בו חלילה. עתה הכל גם מודים ורואים בחוש שאין עצה אחרת כי אם לעסוק בתפילה, כל סמוכות השקר של 'כוחי ועוצם ידי' נופצו. הכל ראו בעליל כי אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר, ואין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים.

ואם כך לכלל כולו, הרי אנו שאמונים עלי דבריו הק' של רבינו הקדוש, יודעים ומאמינים ש"עיקר הכלי זיין של איש הישראלי הוא התפילה, וכל המלחמות שצריך האדם לכבוש, הן מלחמת היצר הרע הן שאר מלחמות, הכל על ידי תפילה וממש כל חיותו" (ליקוטי עצות, תפילה ב). ולעת כזאת, מתעצמים ביתר שאת לאחוז בכל הכוחות בכלי מלחמה אלו שבהם תלויים חיינו, להעתיק לזעוק ולשווע להינצל מהרצוחים שמשני הצדדים ה', ברוחניות ובגשמיות.

נזכור ונשמור היטב בהתחדשות רצונות לנצל את לילות הזהב - כהגדרתו הקדושה של הרה"ק רבי פנחס מקאריץ ז"ע - ה"וויטנערדיגע נעכט" שהיו מקודשים אצל צדיקי אמת בכלל ואצל רבינו הקדוש בפרט, עד שאמר ש"עיקר עבודת איש הישראלי הוא בחורף לקום בחצות לילה" (שיחות הר"ן, סא). דוקא בתוך החושך הענן והערפל טמונים המטמונים היקרים ביותר, והמשכיל בעת ההיא אינו דומם לרגע ונזהר לבלי לאבד אפילו אחד מלילותיו. ואולי זה גם המקום לחיזוק, שגם מי שמכל סיבה שהיא עדיין אינו רואה עצמו כאחוז בכך, יכול וצריך גם הוא לחטוף כל הזדמנות; להתחיל לפחות בפעמים שהוא יכול לקום בחצות; להתפלל על כך; לכסוף לכך, ולא להפקיר ולהשליך אחרי גו את עיקר עבודת האיש הישראלי.

כאשר אנו זקוקים כל כך לרחמי שמים, הבה ניקח את העצה המיוחדת הזאת, עליה אמר רבינו הקדוש (קיצור ליקוטי מוהר"ן, קמט): "קיימת חצות הוא המתקת הדינים והוא מסוגל כמו פדיון".

העורכים

פניני אור

אמרות טהורות מרביה"ק ותלמידיו

קשש'לח רבנו את מוהר"ן לחותנו, שיתן לו איזה משנת רבנות באיזו עיר שתחת פקוחו, כמקסר בימי מוהר"ן סימן ח', התנצל מוהר"ן לפני רבנו ש'מפחד לקחת על עצמו על הרבנות, מחמת שיש בזה אחריות גדולה מאד. אמר לו רבנו: "נו, מי אם-כן צריך להיות רב, לא זה ש'מפחד?...". "ווער דען זאל זיין רב, נישט דער וואס האט מוהר"ן...".

(שיח שרפי קודש)

אין עמידה אלא תפלה

הבעל דבר הוא מתגבר עליו ביותר וכמו שרואין בחוש, ואם כן איך יזכה לתשובה. על כן העיקר הוא תפלה והתבודדות, שצריך להרגיל את עצמו להתבודד בכל יום ויום בינו לבין קונו ולהפיל תחנתו לפני ה' יתברך המלא רחמים בכל עת שיזכה לשוב בתשובה שלימה באמת, ואפילו אם רואה שאינו פועל בתפלתו, כי עדיין מתגברים עליו יותר, אף על פי כן יעשה את שלו ויתפלל תמיד לה' יתברך אולי יחוס אולי ירחם".

רק מי שמקבל עליו עול זה - שלא להתפעל משום נפילה אלא לעמוד בקשרי המלחמה של תפילה - הוא זה שאחוז בקבלת עול של תשובה שלימה. "וכל זמן שאין האדם חזק בדעתו שתמיד יקוה לה' ויעתיר אליו אף אם יעבור עליו מה, עדיין אין תשובתו שלימה, כי מי יודע מה יולד יום אולי יבוא עליו נסיון או מכשול ומי יודע אם יעמוד בקשרי המלחמה, אבל אם האדם חזק בדעתו שאפילו אם ח"ו לא יעמוד בנסיון ואפילו אם יהיה איך שיהיה, אף על פי כן יקוה תמיד לה' יתברך, אז הוא בטוח שבודאי יזכה לתשובה שלימה".

חז"ל הקדושים (ברכות כו): לומדים מהנאמר בפרשתנו "וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם" שאברהם אבינו תיקן תפלת שחרית, מכיון שנאמר 'אשר עמד שם' ואין עמידה אלא תפילה". תפלת שחרית היא שורש לכל התפילות שביום, ואברהם אבינו עסק להחזיר בתשובה את כל באי עולם ולתקן את העולם במלכות ש-די והוא שייסד את יסודי התפילה לכל באי עולם, "כי עיקר התגלות מלכותו יתברך הוא על ידי תפילה והוא תיקן תפילת שחרית שאז נמשכים כל תיקוני התפילה, ואברהם הוא הראשון שגילה מלכותו יתברך לכל העולם, ועל כן התחיל בתיקון התפילה ותיקן תפילת שחרית שהיא בחינת התגלות אורו יתברך על ידי כל תיקוני התפילה שבשחרית שאז עיקר תיקון התפילה בכל תיקוניה כמובן בכוונות" (ליקוטי הלכות, תפילת המנוחה ז, פב).

מדוע מכונה התפילה עמידה? - לפי שרק על ידה ניתן ללכת בדרך תשובה איתנה יציבה עמידה וקיימת, מי שלא מקבל עליו להתפלל תמיד ובכל מצב לזכות

המשך בעמוד ד'

'נאמס לי מטלטלות הנפש, פעם קרוב ופעם רחוק, רגע אחד מלאך ורגע אחד גלח, לפעמים בוערים בי הרהורי תשובה עמוקים והגני מקבל עלי קבלות חזקות להיטיב דרכי ולא עובר זמן קצר ושוב אני שקוע במדמנת החיים. איך פועלים שהמצב יהא יציב וקיים?! איך זוכים לתשובה קיימת שלא עולה ויורדת בכל פעם?!...!

האמת היא ש'לתשובה' צריך אורך רוח. זהו אחד מעיקרי דרך התשובה, להמתין ולחכות ולצפות באורך רוח מבלי להרפות. "כי זה ידוע שאי אפשר לקפוץ בפעם אחד אל הקדושה בשלימות, כי הבא ליטהר מסייעין לו, אומרים לו המתן, שצריך להמתין הרבה כל אחד כפי עניינו. ובודאי כל אחד כפי עניינו בכל הימים שצריך להמתין עד שיזכה להתקדש כראוי, בודאי בכל אלו הימים עובר עליו מה שעובר" (ליקוטי הלכות, פסח ט, כא).

אבל בכל זאת, רבי נתן לימד אותנו את ה'קבלה' האמיתית לתשובה שעל ידה ניתן להתייצב ולעמוד בעמידה איתנה בתשובה. שכן, על אף שאחד מתנאי התשובה הוא ה'קבלה על העתיד', ופשוטן של דברים הוא, שיקבל על עצמו שלא לעשות עוד מה שאינו כראוי ושמשהו יעשה רק את הרצוי בעיני ה', אולם כל אחד הרי יודע שבהרבה מקרים לא עולה ביד השב לעמוד בקבלה שכזו, ואיך אם כן ייחשב לו שקיבל על עצמו עול התשובה כאשר הוא מסופק אם אכן יוכל לקיים קבלתו?! על כן יסוד ה'קבלה על העתיד' בתשובה הוא: לקבל עול להתפלל ולהתחנן לה' בכל אופן שהוא, שיזכה לתשובה. זוהי התשובה האמיתית שיכולה להיות איתנה ויציבה בכל מצב שהוא, כיון שבכל מקרה יכול האדם להמשיך ולרצות ולהתחנן גם מעמקי השאול תחתיות חלילה, זוהי עיקרה של תשובה.

וכה הם דבריו המאירים (שם, אונאה ג-ב): "מי שרוצה לשוב לה' יתברך באמת, עיקר התשובה שלימה היא על ידי תפילה, דהיינו שיתפלל תמיד לה' יתברך שירחם עליו מעתה ויצילהו מעוונות. כי באמת כל אדם הוא בסכנה גדולה ועצומה בזה העולם, ובפרט הבעל תשובה שכבר נכשל במה שנכשל ואיך יזכה לשוב, כי בכל יום יצרו של אדם מתגבר עליו, וכל מה שהאדם רוצה להתגבר על

לתגובות והערות 3323796@gmail.com ניתן לקבל את הגיליון באימייל מידו שבע

הדל"ג 4:12 - ניץ ההמה 5:55 - סוויק"ש 7:53
צאת השבת 5:25 - צאה"ש לר"ת 6:03

קבלת בזיונות באהבה!

זעקת סדם ועמרה כי רבה וחסאתם כי כבדה מאד

במסכת אבות (פרק ה' משנה ו') אמרו: "האומר שלי שלי ושלך שלך, זו מדה בינונית. ויש אומרים, זו מדת סדום". ופירש הרע"ב: "קרוב הדבר לבא לידי מדת סדום, שמתוך שהוא רגיל בכך אפילו בדבר שחבירו נהנה והוא אינו חסר לא ירצה להנהיג את חברו. וזו היתה מדת סדום שהיו מתכוונים לכלות הרגל מביניהם אע"פ שהיתה הארץ רחבת ידים לפניהם ולא היו חסרים כלום".

וכן איתא בעירובין (דף מט ע"א) שכשזה נהנה וזה לא חסר, כופין על מדת סדום, "דאפילו מידי דלא חסר ביה לא מהני לחבריה" (שם ברש"י).

ובענין זה מצאנו פרפת נפלאה, שמביא הגר"מ שליט"א במכתביו בשם הרמב"ם, על אודות קבלת בזיונות באהבה.

וזה לשונו:

"מובא באגרות הרמב"ם, שלרמב"ם היו רדיפות הרבה מצדיקים, וגם מסתם שונאים ומתקנאים, ותלמידו רצה לצאת נגד השונאים, ואמר לו הרמב"ם ז"ל: "אל תעשה דבר מזה, כי על הבזיונות שעושים לו, הלא זה טובה שבילו לעולם הבא ולעולם הזה. ואם יש שמתענגים על זה שמדברים בגנותו - הנה הם נהנים ואני לא חסר, כי זה לטובתי, והלכה פסוקה היא 'זה נהנה וזה לא חסר - כופין אותו על מדת סדום' (עירובין מט ע"א), וא"כ אל תעשה זאת, כי אין אתה רשאי להפסיק הנאתו.

אמנם אין צריכין להישבר אם אין אוחזים במדריגה זו (לקבל כראוי את החרפות ובוזיות ולראות טוב במחרפיו), אבל צריכים עכ"פ לדעת מזה ולהשתוקק לזה, ולהתרגל בזה במעט מעט, כי זה חשבון נפלא ותקוה שרשי שאין כזה דוגמתו כלל".

(אוסף מכתבים, חלק ד, מכתב רמה)

משיח - סוד השתיקה!

ולא ידע בשכבה ובקומה

"משיח הוא בחינת שתיקה, כי הקץ סתום וחתום, כמו שכתוב 'סתום הדברים וחתום', וליביה לפומיה לא גלי, שזהו בחינת שתיקה העליונה שאפילו למעלה למעלה הוא בבחינת שתיקה, כי ליביה לפומיה לא גלי. ועל כן כל המשכת נשמת משיח היה בהעלם ובסוד ובתחבולות, שהוא מעשה לוט ובנותיו, שגם לוט בעצמו לא ידע בשכבה ובקומה. וכן מעשה יהודה ותמר, ומעשה בועז ורות, כי הכל היה בסוד ובהעלם גדול כדי להמשיך נשמתו בסוד וכו', כמובא. כי משיח הוא בבחינת סוד, בבחינת שתיקה, שהוא בחינת מקיפים העליונים שהם בחינת שתיקה.

ועל כן אסור להרהר חס ושלום על אריכת הגלות כל כך, כי אי אפשר להשיג זאת, כי הוא בחינת מקיפים העליונים שאי אפשר להשיגם הם בחינת שתיקה. ועל כן הקץ סתום וחתום, והמאמין לא יחוש כי בוא יבוא לא יאחר במהרה בימינו, אמר" (ליקוטי הלכות, ראשית הגז ג, רז).

"וילון אינו משמש כלום"...

שאלה:

שמעתי לאחרונה ווארט חסידי על דברי הגמרא במסכת חגיגה (דף י"ב ע"ב, אשר ריש לקיש מונה שם את שמותייהם של השבעה רקיעים, שהראשון מהם נקרא 'וילון', ואח"כ מפרט מה יש בכל רקיע, ואומר) "וילון אינו משמש כלום". ואמרו בצחות: "וילון" - שהוא 'רצון' באידיש - "אינו משמש כלום", היינו שהרצון לבד, רצון שאינו מביא לידי עשייה בפועל, אינו שוה כלום.

ורציית לדעת האם אמת נכון הדבר לפי דעת רבינו הק"י?

תשובה:

הגה"ח רבי אלחנן ספקטור זצוק"ל כותב במכתבו לבנו: "אשר זה הוא העיקר - רצון וכיסופין אשר גילה רבינו ז"ל, היפך משיחת העולם 'וילון אינו משמש כלום', רחמנא ליצלן מהאי דעתא!" (נגיד אבא, מכתב יג).

שכן, בדברי רבינו ז"ל מבואר כמה וכמה פעמים (עיין לדוגמא בשיחות הר"ן, שיחה י"ד ושיחה נ"א), שעצם הרצון, מה שהאדם רוצה ומשתוקק לדבר שבקדושה, יקר מאד.

ובאחד ממכתביו כותב מוהר"ת ששמע זאת מפי רבינו בפירוש, וז"ל: "וכבר שמעתי ממנו זכרונו לברכה בפירוש שאפילו כשאין מוציאים מכה אל הפועל מה שחפצים איזה דבר שבקדושה, אף על פי כן הרצון בעצמו טוב מאד!" (עלים לתרופה, מכתב מיום ערש'ק שמיני תר"ב).

וחזר הדבר ונשנה כמה פעמים במכתביו, כדלהלן:

"הרצון דקדושה בעצמו גם כן טוב ויקר מאד, והיגיעה להציל את עצמו אפילו אם אינו זוכה כראוי גם כן הוא טוב ויקר מאד, ושום יגיעה ותשוהו ורצון טוב אינו נאבד לעולם ולנצח נצחים, וסוף כל סוף יתקבצו כל היגיעות והתשוהו טובות, ויוציאו את האדם מבאר שחת מטיט היון לאור לחזות בנועם השם" (עלים לתרופה, מכתב מיום ה' שמיני תקצ"ד).

"חזק ואמץ בני, וראה והבן היטב איך רודפין את האדם בכל עת, בפרט מי שרוצה לגשת אל הקדושה, ואין לנו כי אם מעט הנקודות טובות שחוטפין בכל יום על ידי צעקה ותפילה ולימוד ורצון והשתוקקות וכיסופין טובים, ועל ידי איזה מצוה שזוכין לעשות צדקה וגמילות חסדים. ואין לאדם אלא אותו היום, כמו שכתוב על פסוק היום אם בקולו תשמעו, ואל תאמר לכשאפנה אשנה וכו', בפרט שכבר אנו יודעים שהרצון בעצמו טוב מאד ועיקר הוא הרצון" (שם, מכתב מיום א' מט"ו תקצ"ה).

"ואם המניעות והטרדות משתטחים שכמעט קשה לעשות שום עבודת ה', על זה כבר הקדים לנו הרועה ישראל והודיענו שהרצון והשתוקקות והכיסופין בעצמם טובים מאד, ושהרצון בעצמו נחשב כאילו לומדים בספר" (שם, מכתב מיום ד' פרשת ויקרא תקצ"ו).

וכן נזכר כמה פעמים בליקוטי הלכות, ולא נעתיק אלא לשון אחד, נפלא מאד:

"אין שום טוב בעולם כי אם כשיזכה להארת הרצון, שיהיה כל מגמתו וכל חפצו ורצונו ותשוקתו וכיסופיו רק לה' יתברך, להיכלל ברצון שברצונות, שזה הרצון נשאר קיים לעולם ועד. וכל נקודה ונקודה טובה שיזכה על ידי זה הרצון, ואפילו אם לא יזכה כלום חס ושלום, רק זה הרצון בעצמו, הוא יקר ועולה על כל מחמדי תבל, והכל אין ואפס גמור נגד נקודה אחת מרצון הטוב הזה! וזה אי אפשר לבאר בפה ובכתב, כי אם לכל חד כפום מה דמשער בליביה" (ליקוטי הלכות, נשילת ידים לסעודה ו, סד).

ואכן, עיקר הסיבה והטעם מדוע רוב בני אדם נחלשים מאד מעבודת הרצון והכיסופים, הוא מחמת שנדמה להם ש"וילון אינו כלום" ואין שום חשיבות ותועלת בעצם הרצון, ולכן בראותם שאינם מצליחים להוציא כיסופיהם מן הכח אל הפועל, הרי הם עוזבים גם את הרצון בעצמו רח"ל.

משא"כ אם היו מאמינים שעצם הרצון חביב ויקר מאד, היו מתחזקים בכל כוחם לרצות ולכסוף עכ"פ. ועי"ז בעצמו היו זוכים בסוף לבוא לתכלית מבוקשם.

וכדבריו המפורשים של מוהר"ת:

"הרצון של כל ישראל המאמינים בה' יתברך בוודאי חזק מאד מאד לשוב אליו יתברך, רק מחמת שאין יודעין מעלת הרצון שהרצון בעצמו טוב מאד, על כן כשרואין שכמה פעמים רצו ברצון חזק לה' יתברך ואף על פי כן עדיין לא זכו לעבודת ה' יתברך, וגם קצת פגמו יותר - על כן הם מתייאשים בעצמן ושוכחים לכסוף יותר עד שנתעלם הרצון אצלם. ובאמת זה הפגם קשה יותר מן הכל! כי איך שהוא, על כל פנים אל ירפה את הרצון ולא יטוש ולא יעזוב את הרצון, אדרבא, ירגיל עצמו לכסוף ולהשתוקק בכל פעם יותר ויותר ברצון חזק יותר ויותר לה' יתברך. וזה הרצון בעצמו טוב מאד, ויכול לזכות על ידי זה לתשובה שלימה באמת ולעלות לכל המעלות דקדושה" (ליקוטי הלכות, ערב ג, ה).

ונסיים במה ששמעתי בשם הרה"ח רבי משה קרמר שליט"א, שאמר על דרך מאמר העולם הנ"ל, פירוש הפוך: "וילון אינו משמש כלום" - הרצון אינו משמש [רק] כאמצעי, אלא הוא עצמו המטרה והתכלית!

ועל דרך מש"כ מוהר"ת: "שהכלל הוא הרצון לה' יתברך, אשר רק בשביל זה בא האדם לעולם הזה, והוא עיקר התכלית של האדם!" (שם, ד).

פנינים מאירים והדושים מהדורים מלוקטים מספרי גדולי הצדיקים ז"ע מתוך רשימותיו של הגר"ם שכטער שליט"א אשר ציין ורשם לפניו לזיכרון.

לקט ספרי"ם

פרשת וירא

ג' ימים לנסותו

והאלהים נסה את אברהם (בראשית כב, א). רבי עקיבא אומר נסה אותו בוודאי שלא יהיו אומרי' הממו ערבבו ולא היה יודע מה לעשות (ש"ל) לא גילה לו ביום אחד אלא לשלושה ימים, שיהיה לו זמן להתבונן ולהתאמץ בדעתו, ונתן לו זמן כדי לנסותו אם יקיים, ועם כל זה לא חזר בו מגודל אהבתו להשי"ת)

מדרש רבה וירא פרשה נה עמוד תעט

אין להשתמש בקרומיות של קנה כמאכלת

ויקח את המאכלת (בראשית כב, ז). אמר רבי יוסי חמשה דברים נאמרו בקרומיות של קנה אין שוחטין בה ואין מוהלין בה ואין חותכין בה בשר ואין מקנחין בה את הידים ולא מחצין (חוצצין) בה את השנים מפני שרוח רעה שוכנת עליו.

מדרש רבה וירא פרשה נו עמוד תצ

הר סיני נתלש מהר המוריה כחלה מעישה

והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו (בראשית כב, ג). כתיב (שמות יט, ג) במשון היובל המה יעלו בה, וברש"י, שופר של אילו של יצחק היה. מה ענין אילו של יצחק אצל הר סיני, והרי עקדת יצחק בהר המוריה היתה, כיצד אפוא הגיע שופר האיל להר סיני. יש להבין זאת על פי מה שאמרו במדרש (תהילים סח, ט)

וסיני מהיכן בא אמר רבי יוסי מהר המוריה נתלש כחלה מעישה ממקום שנעקד יצחק אבינו, אמר הקב"ה הואיל ויצחק אביהם נעקד עליו נאה לבניו לקבל עליו את התורה. עכשיו מובן, כשנתלש הר המוריה והגיע לסיני הביא עמו את שופר אילו של יצחק.

י"נה של תורה שבועות אות כז

צירוף המאריך בתפילת לחש

עדיף שהחזן יתנה קודם חזרת הש"ץ שאם אין תשעה עונים מתפלל בתורת נדבה.

הישן אינו מצטרף

אמנם המשנה ברורה (ס"ק לד וביה"ל ד"ה או) לא סמך להקל רק במי שהוא ער ומתפלל או משיח, אבל מי שישן החמיר שצריכים להקיצו או לעוררו, דישה חשוב כשוטה ואינו בכלל העשרה. והט"ז (ס"ד) כתב שהישן מסתלק נשמתו ממנו וטעים טעמא דמותא ורוח רעה שרה עליו ואינו יכול להצטרף בכלל 'ונקדשתי'. וכן פסק בשולחן ערוך הרב (ס"ה) שיש להחמיר שלא לצרף את הישן כיון שאפשר להקיצו.

שיטת השולחן ערוך הרב לחלק בין

קדיש לחזרת הש"ץ

בשולחן ערוך הרב (ס"ה נה ס"ו) הוזהר שני פסקי השולחן ערוך להלכה, וכתב שיש חילוק בין חזרת הש"ץ לשאר דברים שבקדושה. שכדי לומר קדיש וברכו אין צריך תשעה עונים, רק צריך שיהיו עשרה אנשים במקום אחד כדי שיהיה שם השראת השכינה שיהא ראוי לומר דברים שבקדושה, ועל פי זה נפסק בסימן נ"ה שמותר לומר קדיש וברכו אפילו אם יש יחידים שאינם עונים. אבל בחזרת הש"ץ צריכים דוקא תשעה שומעים שעונים אמן אחר ברכות הש"ץ, ועל כן נפסק בסימן קכ"ד שאם אין תשעה עונים הוא ברכה לבטלה.

ולדבריו יש חילוק בין שחרית ומנחה למעריב, שבשחרית ומנחה שהחזן צריך להתחיל חזרת הש"ץ צריך להתמתין שיהיו תשעה עונים, אבל במעריב החזן אומר מיד קדיש אין צריך להתמתין על היחידים. וכשיטה זו פסקו **הפרי מגדים** (מש"ז ס"ה נה סוס"ק ד) **הקיצור שולחן ערוך** (ס"ט ס"ז ס"ח כ"ב) **הבן איש חי** (ויחי אות ה) וכבר נזכר חילוק זה ב**בשו"ת מהרלב"ח** (ס"ה טו).

כוחה של עשרה

ניתן להסביר דברי השולחן ערוך הרב כן; מצינו שתי מעלות בקיבוץ של 'עשרה'. אחת, דכל בי עשרה שכינה שריא, כלומר שבמקום שיש קיבוץ של עשרה יהודים שורה השראת השכינה על המקום, כפי שאנו רואים ב**פרשה זו** בהפיכת סדום שאם היו עשרה כשרים בכל עיר היו מגינים על כל המקום, וכפי ששינוי **במסכת אבות** (פ"ג מ"ה) עשרה שיושבים ועוסקים בתורה שכינה שרויה ביניהם שנאמר אלקים נצב בעדת אל, ואין עדה פחותה מעשרה. ופירשה **הגמרא בברכות** (י) שאם יש עשרה שכינה קדמה לפניהם.

מעלה שניה, שיש כח ביד 'קיבוץ של עשרה' לבטל גזירות רעות, כפי שאנו רואים גם כן ב**פרשתנו**: שזכות עשרה צדיקים היו יכול להציל את כל סדום ולבטל הגזירה מעליהם, וכן מצינו שעשרה הרוגי מלכות מוכפרים על גזירת מכירת יוסף. וכפי שמובא ב**מדרש תנחומא** (מקץ ס"א י) על הפסוק 'וירדו אחי יוסף' שירדו אחי יוסף עשרה כדי ללכות את הפועלנות ולבטל את הגזירה של מכירת יוסף, וכפי שביקש אברהם אבינו בסדום על עשרה להציל את סדום.

ולפי זה יש לומר, דלגבי אמירת דברים

עניית 'אמן' על ברכה בטלפון

בבית הכנסת ויודעים באיזה ברכה עומד הש"ץ בחזרת הש"ץ מותר לענות עליו אמן גם אם לא שמע הברכה מפי הש"ץ [אם אינו מכוי לצאת בו].

אלא **שבשולחן ערוך** (סימן נה ס"ב) מובא שיש אומרים שאם יש דבר טינוף מפסיק בין עשרה אנשים שבבית הכנסת אינם מצטרפים למנין, שהטינוף מפסיק וגורם מלצרפם שלא יהא השכינה שורה כאן. וכתב המשנה ברורה (ס"ק סב) דלשיטה זו אין להשומעים גם לענות אמן, שהטינוף מפסיק בין הברכה לשומע ונחשב כ'אמן יתומה'. וכן פסק **המהרש"ק** (האלף לך שלמה ס"ג) ולפי זה כיון שיש הפסק גדול בין מקום המברך למקום השומע, ויש ברחובות שביניהם דברי טינוף אין לענות אמן לשיטה זו.

אבל לפי מה שפסק **המשנה ברורה** (ס"ק סב) למעשה שיש לחוש לשיטת החולקים שאין טינוף חשוב הפסק לענין עניית אמן, אם כן גם בנידון דידן יש לענות אמן. ו**בשו"ת מנחת אלעזר** (ס"ב) כתב דבטלפון אין הטינוף חשוב הפסק כלל כיון שאין הקול מתפזר ונשמע רק דרך החוט למברך ולשומע, ובשניהם המקום נקי.

אמנם **הגרש"א ז"ל** (ס"ב) העלה שאין לענות כלל אמן על ברכה ששומעים דרך הטלפון, וכתב שרק מי שעומד סמוך לבית הכנסת יכול להיגרר אחר הצבור לענות עמהם אמן על ברכה שהוא בעצמו לא שמע, אבל יחיד שעומד רחוק ושומע רק דרך הטלפון הרי זה כעונה אמן לבטלה, הואיל ואינו שומע את הברכה מפי אדם.

בשו"ת אגרות משה (ח"ד סימן צא) פסק שאשה שנמצאת בבית החולים ואין לה ממי לשמוע הבדלה, יש לה לשמוע הבדלה דרך הטלפון מספק, דאפשר שיוצאת בזה. וכך מצינו לעוד אחרונים מהדור הקודם שהסתפקו אם אפשר לצאת ידי חובה דרך הטלפון וחששו לחומרא, בחשבם שקול האדם עצמו נתפס על חוטי הטלפון למרחוק, וכך כתבו **בשו"ת ארץ צבי** (ח"א סי' כב) להגה"ק מקוה'גלוב ז"ל ו**בשו"ת מנחת אלעזר** (ח"ב סי' עג) וכן מובא בשם **החזון איש** (במנח"ש דלהלן).

אמנם **הגרש"א ז"ל** ב**שו"ת מנחת שלמה** (ח"א סי' ט) לאחר בירור מקיף העלה שאי אפשר לצאת ידי חובה כלל דרך שמיעה מהטלפון, שאין שומעים בטלפון רק תנודות מהתקליט ולא קול של בר חיובא, כי קול האדם חולף ונעלם לגמרי ונהפך לזרם מתשנה. וגם זקני **בשו"ת משנה שכיר** (או"ח סי' קיז) הביא בשם **הגאון בר ליואי** שכל מקום שצריכים כוונת שומע צריך שמיעה טבעיית כדרך רוב בני אדם ולא שמיעה מלאכותית, וכן בכל עשייה ועשייה שהקפידה התורה אצל מצוה, על עשייה הטבעיית כיוונה התורה ולא על עשייה מלאכותית שאינה טבעית. ומסיים: 'זכור כלל זה ואל תשכח כי נפקא מינה גדולה זה הלכה ולמעשה בזמנינו שנתגברה הטעניק והכל נעשה במלאכותית יתירה.' ע"כ.

גם לפי האמור שאין שומעים את קול המברך, יש לומר שאמנם מותר לענות 'אמן' כששומעים את הברכה דרך הטלפון, שהרי נפסק **בשולחן ערוך** (ס"ב) שאם עומדים

בשולחן ערוך הרב (שם ס"ח) דרק בישה בודאי אין לצרף יותר מאחד שאין כבוד שמים לצרף הישנים.

לכתחילה יש להתמתין על כולם

נפסק **בשולחן ערוך** (ס"ח) שנכון להתמתין לומר קדיש או חזרת הש"ץ על כל המתפללים ללא יוצא מן הכלל, ואפילו אם יש עשרה שכבר גמרו להתפלל, בשביל שיזכו כולם לענות אמן. ולכן אף שמעיקר הדיון אפשר לצרף אלו שמתפללים, נכון להתמתין עליהם, ורק אם מאריכים יותר מדאי אין צריך להתמתין עליהם (מבואר בס"ק קכ"ד ס"א).

תבוא לדינא

לפי פסק המשנה ברורה אם ששה סיימו להתפלל מותר לחזן להתחיל חזרת הש"ץ ולומר קדיש, ובמקום שאפשר יש להתמתין על שמונה, אבל אין צריך להתמתין על תשעה. ולפי **פסק השולחן ערוך הרב** בשחרית ובמנחה יש להתמתין לתשעה עונים בשביל חזרת הש"ץ, אבל במעריב שאלומרים רק קדיש מספיק אם ששה סיימו להתפלל.

ומכל מקום אם אפשר טוב לחזר אחר תשעה עונים ממש, לצאת **שיטת הט"ז והפרי חדש** שמצריכים תמיד תשעה עונים. וכן אם אינם מאריכים יותר מדאי, נכון להתמתין עליהם כדי שיזכו לענות אמן.

שבקדושה די במעלה הראשונה, שאם יש עשרה אנשים במקום אחד יש השראת השכינה אפילו אם אין כולם מתפללים, ומותר לומר דברים שבקדושה. אבל לגבי חזרת הש"ץ שהיא תפלה ובקשת רחמים לבטל גזירות רעות צריך גם המעלה השניה, שיהא קיבוץ של עשרה מתפללים ממש, ולא די בזה שיש השראת השכינה על המקום.

אמנם לשיטת המגן אברהם והמשנה ברורה נראה דעצם הדבר שמתפללים במקום שיש השראת השכינה יש בו כח לבטל גזירות רעות גם אם אין כולם מתפללים, כפי שאמרו חז"ל שהעונה אמן יהא שמה רבה בכל כוחו מבטלים גזירות קשות, הרי דעצם קדושת השם יש בו כח לבטל הגזירות (ועי' מהר"ל בנתיבות עולם נתיב העבודה יא שהאריך בזה).

כמה אפשר לצרף

המגן אברהם (ס"ק"ח) הביא בשם **מהרלב"ח** שמספיק אם יש ששה עונים, ואפילו אם ארבע מאריכים בתפלת לחש הרי הם מצטרפים, דרובו ככולו. וכן פסק **בשולחן ערוך הרב** (ס"ח). ו**במשנה ברורה** (ס"ק לב) סתם בדיעה הראשונה שמספיק אם יש ששה עונים. אלא שאחר כך הביא שיש מחמירים שצריך שמונה עונים, ומסיים דבישן אין להקל לצרף יותר מאחד שישן. ומשמע מדבריו דמעיקר הדיון פוסק שאפשר לצרף גם ארבע מתפללים. וכן פסק

איך עוד מלבדו!

רבי אפרים (ז)

פועל טוב

אחר הסתלקותו של רבי אפרים, בכה הרה"ק מטשערין ז"ל מרורות על פטירתו של אותו צדיק, המפורסם בין אנשי צדיק וקדוש ועובד ה' נפלא, וצעק בכייה: "נסתלק כעת פועל טוב שעבד, ומאין לוקחים שוב פועל טוב כזה?!"

התפירות האחרונות

בתוך דבריו הסביר הרב מטשערין ז"ל ששובא בכתבי האר"י זצ"ל שהצדיקים בונים את המשכן (עיין בליקוטי מוהר"ן ח"א סי' ב' וסי' ע' וסי' רפ"ב) וכשתיגמר בנייתו תבוא הגאולה, ועתה כבר נגמרה מלאכת המשכן, ורק יש לתפור את התפירות האחרונות שביריעות הכפלים, וכן הכפלים שבבגדי הכהונה הנקרא "די פרענדזן", זוהי עבודה עדינה מאד. והפטיר הרב מטשערין בכייה: הלא ר' אפרים בעבודתו את השי"ת ידע היטב לתפרם, ועתה ננסתלק מי יקבל על עצמו כעת לעבוד עבודה זו? ובלשונו הקדוש: "און דאס איז זייער א איידעלע ארבעט, און ר' אפרים האט דאס געקענט. ווער וועט איצט אונטער נעמען צו טאן די ארבעט?!" (שי"ש ק"ח"ב סי' ת"ב).

ר' אפרים איננו מניח לי לישון

בלילה הראשונה אחר הסתלקותו היה הרב מטשערין שקוע ברעיונותיו הטהורים ולא נתנו לו מנוח שהצדיק אבד ואיננו, והלך בחדרו אנה ואנה ככאב וצער, ואמר לעצמו: "פטירתו של רבי אפרים בר' נתנלי אינה מנחת לי לישון" = "ר' אפרים לאזט מיר נישט שלאפערן" (שי"ש ח"א סי' של"ה), ויש לציין שר' אפרים נפטר בשנת תרמ"ג, ובשנה שאח"כ בשנת תרמ"ד נפל הרב למשכב על ערש דוד עד יום פטירתו ב"ג אדר בשנת תרנ"ד.

והנה, באותה שנה בה נסתלק רבי אפרים, המתין רבי נתן ב"ר יהודה מטבריה לשמוע משלומו, ששב בשלום לארה"ק מאומן, ושאל במכתביו ששלח מטבריה לירושלים באותו שנה אם אכן חזר ר' אפרים מאומן, וז"ל: "ה' וישלח תרמ"ג. לכתוב לי אם ידידנו ר' אפרים בא לביתו בשלום לירושלים, ותחיו נפשי" (מכתב צדיק סי' ק"ד).

"אוי ומר על שכרינו"

וכששמע רבי נתן ב"ר יהודה את השמועה הרעה שר' אפרים איננו כי לקח אותו אלקים, קונן במכתביו לחבריו בכי תמרורים, וז"ל:

"אוי ומר על שברינו המר והנמהר, בזה הרגע שמעתי מהסתלקות הצדיק החסיד ר' אפרים ז"ע, אוי לי ווי לי, אוי אוי לי על צנא מלא ספרא, אשר מסר נפשו בשביל להיות על ראש השנה של הצדיק וכו', ועתה אני מבקש להודיע לי מתי נסתלק, ואם אכן היה בריא על ראש השנה, והיכן באיזה מקום נסתלק, כי לבי דוי על הסתלקות אבן טובה כזו, ורוצה אני לידע איך ומה הסתלקותו".

"אשרי לו שכן ד' או ה' שנים היה מקורב לרבינו" "ואשרי לו וכו', שכן ד' או ה' שנים היה מקורב לרבינו" לכולם אמצי כוחו בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו. וקירב עצמו בכל כוחותיו לאדמו"ר מוהר"ר נתן זצ"ל אשרי לו בעולם הבא ינוח על משכבותיו וכו' (מכתב צדיק סי' קט"ו).

וכן רואים לפעמים כשאדם שרוי במצב נואש לגמרי, וכבר עשה מה שרק ניתן בידו ובאפשרותו, ובמקום שייצול - עלתה לו להיפך, עד שמתוך כך מודה באפסות כוחו, ורואה שכל מציאותו וכל עניניו אינם אלא אך ורק ביד ה' - אשר לכל זה זכה רק ע"י הביטול, ואז תולה עיניו למרום, ואזי ממשיך על עצמו את הישועה.

והגאון הקדוש רבי חיים מוואלאזין ז"ע מביא זה גם כעצה מועילה, שכאשר האדם חושש שמא-מהו דהו רוצה להרע לו, יכניס בליבו המחשבה שהוא מתבטל לגמרי לפני הקב"ה כי אין שום בריה שיכולה כלום מבלעדי השי"ת, וממילא לא תוכל שום בריה לעשות לו מאומה.

ואלו דבריו בנפש החיים (ש"ג פי"ב): "ובאמת הוא ענין גדול וסגולה נפלאה להסיר ולבטל מעליו כל דינין ורצונות אחרים שלא יוכלו לשלוט בו ולא יעשו שום רושם כלל, כשהאדם קובע בלבו לאמור הלא ה' הוא האלוקים האמיתי ואין עוד מלבדו ית' שום כח בעולם, וכל העולמות כלל והכל מלא רק אחדותו הפשוט ית"ש, ומבטל בלבו ביטול גמור, ואינו משגיח כלל על שום כח ורצון בעולם, ומשעבד ומדבק טוהר מחשבתו רק לאדון יחיד ב"ה, כן יספיק הוא ית' בידו שממילא יתבטלו מעליו כל הכוחות והרצונות שבעולם שלא יוכלו לפעול שום דבר כלל... וגם יגזור אומר ויקם לו לפעול ענינים וניסים נפלאים היפוך סידור כוחות הטבעיים כיון שמשעבד ומדבק טוהר אמונת לבבו באמת בל תמוט רק לו ית' לבד, ואצלו ית' הכל שוה כל רגע..." עכ"ל.

וידוע כי הרב מבריסק הגאון רבי יצחק זאב הלוי סאלאוויציק זצ"ל העיד על עצמו שעבר את כל המלחמה הגדולה במחשבה זו, שבלי הוראה מלמעלה לא יוכל שום נברא להזיק לו, והיא שעמדה לו להינצל בכל הסכנות שעבר בהן, ורק אם אי פעם היתה לו ירידה כלשהו, מיד קרו דברים בלתי רצויים, וכאשר התבונן שוב לנגד עיניו שאין עוד מלבדו ניצל וראה בחוש ששום אויב לא הרע לו.

במעשה של הגר וישמעאל, כשנגזרה עליו מיתה במדבר, וצמא למים עד שכמעט יצאה נפשו מצמאון, והגר דאגה עליו מאד ופחדה פחד מוות מתוך שלא ראתה שום דרך להציל את בנה ממייתה ודאית, נאמר עליה: "ויפקח א-להים את עיניה ויבא באר מים ותלך ותמלא את החמת מים ותשק את הנער" (בראשית כא, ט).

ומובא שאלבא דאמת היה שם מוכן ומזומן באר מים חיים גם טרם שנראה לפני הגר, אלא מכיון שחלה עליו גזירת המיתה נעלמה הבאר מעיניהם, ועל זה אמרו חז"ל במדרש רבה (נג יד): "ויפקח את עיניה" - אמר רבי בנימין הכל בחזקת סומין, עד שהקב"ה מאיר את עיניהם, מן הכא ויפקח אלקים את עיניה. ע"כ. וראה בחדושי הרש"ש שם: כי הבאר היתה שם מכבר, ופסוק מפורש הוא "על עין המים", רק לא ראתה אותו.

ובשעה זו שעמדה הגר במדבר ולא ראתה שום דרך הצלה, הגיעה להבין שאין שום מבטח, וזלת השי"ת לבד, כמובא מהרה"ק מברדיטשוב ז"ע על הפסוק (בראשית כא טו) "ותשלך את הילד תחת אחד השיחים" - "השיחה" דעתה ממנו והשליכה אותו על השגחתו יתברך. אז - "וישמע אלהים את קול הנער וגו' ויפקח א-להים את עיניה ויבא באר מים", והיינו כנ"ל - שלא נברא באר חדש אלא רק נפקחו העינים, וירדה ההעלמה, ואז נתגלתה לה הישועה, "ותלך ותמלא את החמת מים ותשק את הנער - ויהי א-להים את הנער ויגדל".

והיא דוגמא להמון מצבים בחיי האדם שנמצא לפעמים במצוקה קשה ברוחניות או בגשמיות, וסמוך ונראה אליו מצויה הדרך הנכונה והעצה הטובה כיצד להינצל ולהיוושע, אלא שהוא מוכה בסנוורים, ואינו רואה את הישועה הקרובה אליו מאד. כי הכל בחזקת סומין הם עד שבא הקדוש ברוך הוא ומאיר את עיניהם. ודרש חז"ל זה המובא על הגר - אין כונתו ראייה גשמית דוקא - אלא הכוונה על הארת עיני השכל שהקדוש ברוך הוא חונן דעתו ומוצא את העצה הטובה והמועילה להוושע ממצוקותיו.

המשך מעמוד א'

לתשובה הרי הוא כאמור בסכנה גדולה שקבלתו לא תתקיים בידו.

"כי כל זמן שאין האדם זוכה לתפילה בשלמות, עדיין אין לו מקום לה' ועדיין הוא נע ונד ומטולטל. ואפילו אם עוסק בתורה עדיין אינו בטוח שישאר קיים על עמדו, כי מי יודע מה יעבור עליו, כמו שראינו כמה וכמה בני אדם שעסקו בתורה בהתמדה גדולה כמה שנים ואחר כך נפלו מאד ונתרחקו מן התורה לגמרי, ובפרט שיש אנשים הרבה שנפלו למה שנפלו עד שיש שנפלו לעבירות גדולות ממש רח"ל והם משוקעים ביון מצולה בטיט היוון והם מצפים ומתגעגעים לצאת מטינופם ולכלוכם, אך אין מי שיושיעם ויוציאם. על כן עיקר המקום והמעמד דקדושה הוא תפילה, כי על ידי

נערך ע"י הרה"ח רבי נחמי' שווארץ שליט"א בעמ"מ "איצרות עלים לתרופה".